

PROBLEMY OPIEKUNCZO WYCHOWAWCZE

100

Akademia Pedagogiki Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej
1922–2022

czerwiec 2022

Rok LXII

(611)

Akademia Pedagogiki Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej

6

6/2022

W numerze

Aktualne problemy opieki i wychowania

- PATRYCJA CURYŁO-SIKORA
Kształtowanie odporności psychicznej dzieci i młodzieży w obliczu tendencji współczesności stanowiących czynniki ryzyka dla zdrowia psychospołecznego 3

Diagnozy, doświadczenia, praktyki

- DAIVA ZITKEVICIENE, ONA MONKEVICIENE
Applying the pattern of generalisation of variation theory in encouraging 5–6-year-old children to discover and graphically express musical sounds 20
- KRZYSZTOF ZAJDEL
Wokół oceniania w nauczaniu zdalnym – wybrane sposoby 35

Badania i sondaże

- IRENA JELONKIEWICZ
Poczucie koherencji i niekorzystne sytuacje życiowe studentów – czy przeciwności losu wzmacniają? 48
- ROMUALDA MAŁGORZATA KOSMATKA
Style prowadzenia zajęć a poziom wypalenia zawodowego nauczycieli 67

Recenzje

- BARBARA CEBULA
Anna Brytek-Matera, *Zaburzenia odżywiania*, PZWL Wydawnictwo Lekarskie, Warszawa: 2021, ss. 228 85

WOKÓŁ OCENIANIA W NAUCZANIU ZDALNYM – WYBRANE SPOSOBY

KRZYSZTOF ZAJDEL

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-6479-1970>

Uniwersytet Zielonogórski

Wprowadzenie

Ocenianie jest istotnym elementem pracy każdego nauczyciela i, mimo że jest ujęte w ramy przepisów oświatowych i wewnątrzszkolnych, zawsze powodowało wiele problemów na linii nauczyciel–uczeń–rodzic. W tym szczególnym okresie, kiedy placówki oświatowe przestały działać w sposób tradycyjny (pandemia), a nauczyciele podjęli pracę poprzez sieć, ocena i ocenianie nabrało szczególnego znaczenia.

Aby przejść do dalszej części artykułu, pozwolę sobie przywołać definicję oceniania. Richard I. Arends (1995) rozumie ocenę i ocenianie jako sprawdzanie, co uczeń umie, jakie ma osiągnięcia i braki, jak również samo wystawianie stopnia. Anna Brzezińska i Elżbieta Misiorna (1998, s. 14–17) uważają, że dobre ocenianie to takie, które uruchamia refleksję nad sobą, nad swoim działaniem, osiągnięciami, zmianą swojego postępowania. Wymienione ujęcia oceniania dotyczą sytuacji, kiedy uczeń jest tu i teraz, w klasie lekcyjnej, nie odnoszą się do wyzwań, kiedy ucznia słyszymy, czasami widzimy na monitorze komputera. Jak wówczas oceniać, jak przekazywać wiedzę, informacje, a przede wszystkim, jak kształtować umiejętności? Najpierw opiszę nowatorskie sposoby przekazywania wiedzy, potem zajmę się ocenianiem w sieci.

Ocenianie rzeczywiste

Wiemy z literatury, że szkoła i to, co się w niej dzieje, lekcje – niezbyt interesują ucznia (por. Kwiatkowska, 2005, 2012; Śliwerski, 2015; Zajdel, 2019). Pojawia się zatem pytanie, jak zainteresować ucznia zajęciami w czasach pandemii, spowodować, aby poświęcił nauczycielowi swój czas, wsłuchał się w to, co ma mu on do przekazania, zechciał wykonać polecenia i zadania? To spore wyzwanie dla rzeszy uczących, którzy nie byli przygotowani na takie trudności, nie kształcono ich na wypadek takiej sytuacji, jaką mamy

obecnie, nie posiadali umiejętności w tym zakresie. Nie chcę tu skupiać się na umiejętnościach technicznych obu stron ani na problemach opisywanych w mediach. Chcę opisać pewne priorytety, które powinny być istotną domeną w pracy każdego pedagoga.

Ocena rzeczywista ma zdolność wywierania wpływu na uczących się. Daje uczniom możliwość sprawdzenia swoich umiejętności w nowych sytuacjach, dzięki czemu przygotowujemy ich do tego, jak będą oceniani w późniejszym życiu zawodowym, do czego wyćwiczone umiejętności będą im przydatne. Można powiedzieć, że ocena rzeczywista:

- wymaga od uczniów zastosowania w nowej sytuacji tego, czego się nauczyli;
- powinna odpowiadać celom lekcji.

W ocenie Granta Wigginsa (1998, s. 21–42) np. typowe testy wymagają poprawnych odpowiedzi. W ocenie rzeczywistej zaś ważne będą uzasadnienia rozwiązań napotkanych problemów. Wskaźnikiem autentyczności staje się kryterium uzasadnienia swoich odpowiedzi.

Przykładowe różnice takiego postępowania pokazuje tabela 1.

Tabela 1.

Porównanie tradycyjnej oceny (testy i egzaminy) z autentycznymi ocenami/zadaniami według Wigginsa, wybrane elementy

Typowe testy	Rzeczywiste zadania	Wskaźniki
Są oderwane od rzeczywistych kontekstów	Są powiązane z kontekstami i ograniczeniami w świecie rzeczywistym	Kontekst i ograniczenia lub zadanie są podobne do tych, z którymi uczniowie spotykają się w rzeczywistości
Zawierają elementy, które izolują określone umiejętności lub fakty	Zawierają zintegrowane wyzwania, w których należy koordynować wiele umiejętności i wiedzę	Zadanie jest wieloaspektowe i złożone, nawet jeśli istnieje prawidłowa odpowiedź

Źródło: Wiggins, 1998, s. 21–42.

Czym jest zatem **ocenie rzeczywiste**?

Silnie związana z ocenianiem rzeczywistym jest strategia **kształcenia wyprzedzającego**, która została dokładnie przedstawiona w pracy Stanisława Dylaka i Stanisława Ubermanowicza (2014). Krzysztof Kruszewski (2004) kształcenie wyprzedzające rozumie jako aktywny sposób samodzielnego organizowania wiadomości (zbierania ich), przy wykorzystaniu do tego wiedzy własnej ucznia, która pozwoli mu zrozumieć, co będzie na nowych zajęciach (lekcji). Powstanie w ten sposób pomost pomiędzy posiadaną już przez ucznia wiedzą a materiałem do opanowania.

Co istotne, aktywacja posiadanych już wiadomości dokonuje się na samym początku pracy dydaktycznej. Nauczyciel tutaj jest tylko przewodnikiem, który wskazuje kierunki, dopiero na drugim etapie pojawia się zaś **przetwarzanie**. To wymusza inny rodzaj pracy, wyższy poziom atrakcyjności, wskazania źródeł, ale też angażowania interaktywnych sposobów na wzajemną komunikację jak i sposób prezentacji. Zarówno Dylak, jak i Kruszewski ideę nauczania wyprzedzającego widzą podobnie. To samo dotyczy także

oceniania. Nie jest to tradycyjny wpis nauczyciela do dziennika według jego przemyśleń w danym momencie, ale zaplanowany proces, który znany jest także uczniowi.

Co takie podejście daje nauczycielowi w nauczaniu zdalnym?

Przede wszystkim pozbędzie się on przymusu udawania, że uczy, a właściwie „odbywa” zajęcia, byle mieć w statystykach odnotowane, że je zrealizował. Podopieczny udaje, że jest *online* na lekcjach, a nauczyciel stwarza pozory, iż je realizuje. Po wszystkim uczeń z ulgą zakończy połączenie i zajmie się tym, co lubi i co sprawia mu przyjemność, np. grami komputerowymi lub wyjściem z psem na spacer.

Tworzenie ciekawych zadań i zajęć w strategii wyprzedzającej wymaga nieco wysiłku ze strony nauczyciela, wiedzy o uczniu, jego możliwościach, ale też o planowaniu. O wiedzy fachowej, merytorycznej nawet nie wspominam. Przejdę więc do szczegółów.

Czy można *podcast* i *videocast* potraktować jako narzędzia pomocne w kształceniu wyprzedzającym? Są to nowatorskie narzędzia, które dają ogromne możliwości nauczycielowi, ale też wzbudzają ogromne zainteresowanie u uczniów. Zaczę zatem od ich zdefiniowania.

Definicja Słownika Oxfordzkiego (2020) określa *podcast* jako nagranie audycji radiowej lub wideo, które może zostać pobrane najczęściej z Internetu. *Podcast* to krótki i osobisty przekaz na żądanie, audycja radiowa, również cyfrowe nagranie audycji radiowej, radia lub podobnego programu, dostępny w Internecie dla osobistego pobierania (Oxford Learners Dictionary, 2020). *Videocast* natomiast, najprościej rzecz ujmując, jest to audycja filmowa, przekaz filmowy z tekstem (np. lektora). Definicja słownikowa określa, że jest to: klip wideo przeznaczony do oglądania na urządzeniu przenośnym, zwany także *vcast*, *vodcast* i *videocast*. *Videocast* jest odpowiednikiem *videopodcast* i wykorzystuje tę samą metodę dystrybucji kanałów RSS lub w uproszczeniu: materiał do dostarczania użytkownikom (Free Dictionary, 2020). Głównym wymaganiem, jakie potrzebne jest do spełnienia funkcjonowania *videocastu* w pracy nauczyciela, jest cykliczność.

Przejdę teraz do omówienia sposobów pracy z uczniem. W miarę wzrostu młodego człowieka, pobudzania jego zmysłów, aktywności ruchu, wzroku, słuchu i dotyku tworzą się komórki neuronowe i połączenia między nimi. Komórki nerwowe budują między sobą sieć – to jest rzeczywisty proces uczenia się. Ta sieć latami rozrasta się, powstają nowe odnogi i rozgałęzienia. Procesy myślenia, zapamiętywania, uczenia się – to wszystko ma swój oddźwięk w komórkach nerwowych (por. Kaczmarczyk, 2018). Dopóki trwa stymulacja, człowiek i mały, i duży rozwija się, uczy się. Dlaczego nie stymulować dziecka za pomocą np. podcastu? Strefa najbliższego rozwoju, to różnica pomiędzy tym, co dziecko jest w stanie osiągnąć bez pomocy, a tym, co może osiągnąć przy pomocy osoby posiadającej większą wiedzę (Tyczyńska, 2021).

To, co będę opisywał w dalszej części, wynika m.in. z moich wieloletnich (dwudziestoletnich) doświadczeń w pracy w szkole (klasy młodsze i starsze) jako nauczyciel, dyrektor, egzaminator i ministerialny ekspert do spraw awansu zawodowego nauczycieli. Stosowałem *podcast* i *videocast* zarówno w nauczaniu matematyki na dalszych etapach edukacji, jak i w klasach I–III szkoły podstawowej.

Założmy, że jest to nauczyciel języka polskiego, historii – któregoś z tych przedmiotów humanistycznych w szkole. I z planu na dany miesiąc wie, jaką lekturę ma opracować

na języku polskim, natomiast na lekcji historii jest to temat dotyczący takiego zagadnienia z Podstawy programowej (2020), jak np. *Zbiera informacje na temat historii swojej rodziny, gromadzi pamiątki rodzinne i opowiada o nich*.

Zacznijmy od treści polonistycznych. W wykazie lektur dla klas I–III jest pozycja: Hans Christian Andersen *Baśnie, baśń do wyboru*. Co można z tą konkretnie pozycją zrobić w ramach podcastu? Na przykład poprosić uczniów, aby zapoznali się z lekturą i przygotowali krótkie wystąpienie, do 3–5 minut, nagrane na dyktafon w telefonie lub w komputerze, które miałyby zachęcić koleżanki lub kolegów do przeczytania wybranej baśni. Takie nagranie również może nagrać nauczyciel. Warunkiem koniecznym byłoby podanie autora, tytułu baśni i mówienie odpowiednim głosem, modulowanie głosem. Te podcasty umieszczono by na koncie szkoły, klasy lub w innym miejscu – możliwości jest mnóstwo. Byłyby one widoczne i dostępne albo szeroko, albo wąsko: tylko dla uczniów danej klasy. Inni uczestnicy mogliby je przeglądać, odsłuchiwać, dzielić się informacją zwrotną, nagrywać ulepszone wersje itd. Ocenianie jest proste i nie daje możliwości „oszukiwania” prowadzącego, gdyż uczeń jest twórcą podcastu. Nagranie nauczyciela mogłoby być wzorcowe. Takimi podcastami można się dzielić z innymi uczniami, np. w zaprzyjaźnionych szkołach. Uczeń sam oceniłby swoją pracę, gdyż zna wymagania konieczne.

Gdyby to była wspomniana wcześniej lekcja historii dotycząca: historii rodziny, to możliwości realizacji tej lekcji za pomocą podcastów mamy wiele. Można wykorzystać rozmowę z wybranym członkiem rodziny (rodzice, dziadkowie, sąsiedzi) nagraną na dyktafonie (po ustaleniu wymagań, takich jak: czas, monolog czy pytania). Ale nic nie stoi na przeszkodzie, aby były to wrażenia słowne na temat zdjęć czy zdjęć rodzinnego, zasłyszanych historii rodzinnych lub innych pomysłów na ten temat.

Nauczyciele języków obcych mogą w ten sposób sprawdzać wymowę, znajomość słówek, prosząc ucznia o np. nagranie i podanie składników oraz sposobu wykonania ich ulubionej potrawy (nawet jajecznicy), opisać wymarzonego przyjaciela i jego cechy charakteru lub ulubioną grę komputerową.

Nauczyciele „ścisłowcy” też mogą wykorzystać *podcast*, np. na lekcji matematyki, prosząc o nagranie wiersza o kwadracie/prostokącie. Uczniowie mogą takie wiersze znaleźć w Internecie, ale mają je nagrać na dyktafon i „zawiesić” przed lekcją na stronie szkoły. Inny przykład: chłopcy mają nagrać dziewczynkom przekaz, jaka jest kolejność działań, kiedy nie ma nawiasów, dziewczynki zaś nagrać chłopcom *podcast* o kolejności działań, kiedy są nawiasy. Potem można porównać te nagrania z tym, co zrobił nauczyciel i lekcja *online* dotyczyć będzie tego, czy wersje uczniów i nauczyciela są zgodne, czego zabrakło lub co jest bardzo dobrze zrobione.

Na zajęcia z biologii prosimy o obejrzenie np. wskazanego filmu w Internecie o ssakach żyjących w oceanach. Uczniowie mają nagrać istotne informacje o tym, jakie są charakterystyczne cechy ssaków żyjących w środowisku wodnym i wskazać na cechy ich budowy. To nagranie mają nam wysłać wcześniej lub zamieścić we wskazanym miejscu.

Oceną byłaby wartość liczbowa przyporządkowana poziomowi wykonania zadań zleconych przez nauczyciela, ale także sformułowana przez samego ucznia, co jest z kolei związane z samooceną (o której napiszę później).

Jak wyglądałyby konkretnie te nowatorskie sposoby nauki za pomocą videocastu? Załóżmy, że jest to nauczyciel np. matematyki i chciałby, aby ta matematyka dla uczniów była łatwa w nauce i zrozumiała, zwłaszcza na dalszym etapie edukacji. Praca takiego specjalisty z matematyką i z uczniami polegać będzie na tym, że będą oni sami tworzyć videocasty matematyczne. Czyli, mówiąc wprost: krótkie filmy dla siebie i pozostałych uczniów lub też obrazy z przekazem słownym (wykonujemy je telefonem, aparatem fotograficznym lub kamerą). Sama technika: krótkie filmy nakręcone realistycznie, zdjęcia poklatkowe, obrazy z opisem, fotomontaże – to kwestia posiadanego sprzętu i umiejętności. Sam sprzęt nie musi być najnowszy, tak jak i jego oprogramowanie. Większość z nas posiada telefon z kamerą, czasami aparat fotograficzny, można też filmować kamerą laptopa lub tabletem, możliwości jest wiele.

Przyjmijmy, że tenże nauczyciel matematyki uczący w szkole podstawowej ma cel do realizacji: figury płaskie w postaci zarówno wiedzy i umiejętności, jak i kompetencji. Wspólnie z uczniami ustala, jakie figury chcieliby w videocastie sfilmować. Piszą oni scenariusz i przystępują do realizacji (każdy uczeń ma przyporządkowaną np. jedną figurę lub jakiś jej aspekt). Może to wyglądać np. tak:

- wykorzystujemy wycięte figury płaskie w różnej kolorystyce, z których zbudowany jest jakiś zabawny ludzik (postać) podający nam w formie rapowania główne cechy tej figury, wzory, będzie to obraz zmieniający się (kolejne pozy ludzika, „dymki” do przekazu wiadomości jak w komiksach), w tle wówczas byłaby ścieżka dźwiękowa, lub bez „dymków”, ale z przekazem słownym;
- uczniowie odgrywają scenki, np. tworzą na dywanie, biurku wzory figur płaskich, komentują je, być może w formie rymowanek, obraz jest dynamiczny, nagrywają go telefonem komórkowym. Nagrywać można samemu, jak *selfie*, poprosić o nagranie rodzica, rodzeństwo lub ustawić telefon i włączyć opcję nagrywania. Potem obrabiamy w jakimś bezpłatnym programie, dostępnym w sieci, jak np. Adobe, Ashampo (dostępne na www.dobreprogramy.pl);
- z plasteliny tworzymy figury płaskie i techniką zdjęć poklatkowych z komentarzem pisanim lub czytanim przekazujemy treści. Może to być w formie jakiś scenek z życia szkoły, jak to trójkąt postanowił iść w świat i szukać podobnych mu kształtem przyjaciół;
- zadaniem będzie nagranie wszystkich dostępnych trójkątów w mieszkaniu, na spacerze. Oczywiście, każda figura płaska to będzie jeden odcinek naszego videocastu.

To był przykład na lekcje matematyki, a przecież mogą to być i inne przedmioty, takie jak: język polski, język obcy, przyroda, biologia, fizyka. Takie videocasty mogą być tworzone raz na tydzień, dwa tygodnie, rzadziej lub częściej (cykliczność). To uczniowie są współtwórcami, wybierają treści, można im też dać zadanie stworzenia w grupie jakiegoś zadania, np. aby nakręcili cykl do zajęć wychowawczych związanych z problemami, jakie im przeszkadzają w funkcjonowaniu w placówce. Powinniśmy mieć to pod kontrolą, służyć wsparciem.

Tak jak wspomniałem, ważna jest cykliczność, ustalenie pewnych zasad współpracy, odpowiedzialności. Nie powinno być tak, że to tylko pasja nauczyciela, a uczniowie są „przymuszani” do oglądania wyników pracy nauczyciela. Nie ukrywam też

tego, że niejednokrotnie to uczniowie będą bardziej sprawni w posługiwaniu się nowoczesnymi technikami niż nauczyciel, to on będzie się uczył od nich.

Kwestia licencji i programów przedstawia się tak, że większość oprogramowania potrzebnego do takich produkcji jest na zasadzie *open source*, czyli jest bezpłatna, do pobrania w sieci. Zarówno programy piszące, jak i nagrywające, oprócz wersji komercyjnych, mają różne odpowiedniki z tymi samymi funkcjami, ale bez opłat licencyjnych. Jeżeli szkoła posiada takowe oprogramowanie, to nie musi korzystać z tych bezpłatnych.

Popatrzmy na to, o czym pisałem, z punktu widzenia ucznia. Ma przekazane istotne informacje w sposób atrakcyjny, jest to systematyczne, oglądając i słuchając lepiej się uczy, efektywniej, a naszą pracę dostrzegają rodzic i dyrektor. Co niezmiernie ważne, uczeń, znając wymagania konieczne, sam ocenia swoją pracę (np. w rubrykach) na podstawie wymaganych komponentów, inni uczniowie mogą go również ocenić, tak jak i prowadzący. Może takie działanie być przydatne do awansu zawodowego. Na pewno działania nauczyciela zostaną dostrzeżone przez rodziców, co jest ogromną korzyścią. No i mamy możliwości oceny i samooceny.

Ocenianie *online*

Zacznę od tego, że każdy z nauczycieli miał swój sposób, styl oceniania, który przestał mieć znaczenie, kiedy (w związku z pandemią) nie odbywały się lekcje w szkole. Jak zatem oceniać, jakich użyć metod, aby obie strony (nauczyciel i uczeń, pośrednio i rodzice) byli usatysfakcjonowani?

Może zacząć od uczciwości, z którą w polskich szkołach nie jest najlepiej. Ściąganie to plaga w placówkach, także podczas lekcji *online*. Jak pisze Dominika Czerniszewska (2020): *Ściąganie w długopisach, telefony między nogami, karteczki w kieszeniach, rękawach, a u niektórych uczennic czy studentek nawet w dekolcie. Tak wyglądała „tradycyjna szkoła” ściągania. A jak jest teraz, gdy egzaminy odbywają się online? Tutaj dopiero zdający mają pole do kreatywności*. Jak spowodować, aby uczniowie byli uczciwi? Najprościej stanie się tak wtedy, kiedy oba podmioty (nauczyciel i uczeń) będą się szanowały, ustalą zasady, będzie też stosowana samoocena.

Ocenianie tego, co wypracowali uczniowie w formie podcastu lub videocastu nie powinno nastęrczać problemów, gdyż wszystkie zasady są znane, uczeń jest twórcą, więc nie ma tu miejsca na oszustwo.

Niektóre szkoły zamieszczają swoje wymagania dotyczące oceniania *online*, ale są one dość siermiężne i nieprzystające do rzeczywistości. Jak można przeczytać na jednej ze stron placówki: *Nieprzygotowanie, – czyli nieodesłanie w terminie zadania zleconego przez nauczyciela. Nieprzesłanie do nauczyciela zleconego zadania we wskazanym terminie traktowane jest każdorazowo jako nieprzygotowanie do zajęć. Uczniowi przysługują 2 nieprzygotowania w semestrze, trzecie nieprzygotowanie oznacza ocenę niedostateczną o wadze 2. Zdobyte dotychczas nieprzygotowania pozostają ważne* (SP Nr 3, 2020). Czy takie podejście „wymusi” pracę ucznia, spowoduje, że zadane prace wykona samodzielnie? Nie sądzę.

Realizując nauczanie wyprzedzające, o którym pisałem wcześniej, można zastosować cztery etapy (Dylak, wystąpienie na konferencji w UZ, 2019): zaplanować nie

tylko same zajęcia, ale i ocenianie wspólnie z uczniami, wykorzystując samoocenę. Załóżmy, że zajęcia będą dotyczyły treści polonistycznych. Wówczas kryteriami samooceny mogą być:

- liczba źródeł książkowych;
- liczba źródeł filmowych;
- zastosowanie się do formy (np. opis, sprawozdanie);
- elementy konieczne (np. wprowadzenie, rozwinięcie, zakończenie).

Uczeń po zaprezentowaniu materiału dokonuje samooceny. Możemy samoocenę z nim konsultować, uczestnikami mogą też być pozostali uczniowie, czyli klasa lub wybrane osoby z klasy w tym tygodniu odpowiedzialne za samoocenę.

Kiedy przygotowujemy test lub sprawdzian *online* (są do tego programy dostępne w Internecie), wówczas uczeń dostanie informację zwrotną, na ile udało mu się odpowiedzieć, wykonać zadanie. Powinien mieć prawo do poprawy.

W nauczaniu wczesnoszkolnym niech uczeń słownie sam się oceni, będąc w kontakcie z nauczycielem *online*. Ważne, aby zadania dostosowywać do możliwości ucznia, dać mu możliwość wyboru poziomu zadania. Na każdym poziomie uczeń może otrzymać notę najwyższą, co nie zawsze jest respektowane i stosowane przez nauczycieli.

Szkoły mają dużą autonomię dotyczącą m.in. oceniania (Zajdel, 2019). Mogą tworzyć własne systemy, ale rzadko z tego prawa korzystają. Czasami te ustalenia nie są właściwe i stanowią parodię właściwego oceniania.

Reasumując, sposobów oceniania jest wiele, ale ocenianie *online* nie ma wielu pozytywnych przykładów, wzorów. Dopiero tego się uczymy, próbujemy wypracować metody, szukamy w Internecie, na forach. To, czy ocenianie będzie spełniało swoje funkcje, zależy od tego, jakim jesteśmy nauczycielem, czy zaplanowaliśmy swoją pracę i czego oczekujemy od uczniów? Znając uczniów i dając im możliwość wykazania się, powinniśmy wypunktować, co ma się składać na zadanie, co podlega ocenie – unikniemy wtedy wielu niejasności. Nie zadawajmy wszystkim tego samego, dajmy możliwość wyboru. Po wykonaniu tego, co zaplanowaliśmy, albo oceną będzie wykonane zadanie (jak w podcaście i videoście) lub samoocena. Niech w tym wszystkim ideą będzie nie to, aby bezmyślnie „realizować” podstawę programową od deski do deski. Ona jest tylko pewną wytyczną, od nas zależy, co i ile z tego wyniosą uczniowie. Po co uczyć na pamięć tabliczki mnożenia, działań sposobem pisemnym, skoro w efekcie bardzo wielu maturzystów nie potrafi obliczyć PIT-u. Może szukać sposobu, aby ta wiedza stała się przydatna i oceniać jej przydatność, a nie naukę pamięciową.

Propozycja oceniania zdalnego (lub na lekcji) dotycząca treści polonistycznych, z zastosowaniem samooceny

Ocenianie będzie dotyczyło tematu: *Twórczość Jana Brzechwy* (jako wprowadzenie do opracowania lektury na kolejnych lekcjach), klasa IV szkoły podstawowej.

Co uczeń ma wykonać, co będzie podlegało samoocenie i ocenie (moja propozycja, która może ulec modyfikacji, zmianom, ulepszeniom – tabela 1).

Tabela 1.

Co muszą zrobić? (informacja dla uczniów)	Dla zdolnych uczniów	Dla pozostałych uczniów	Jak się oceniam?	Jak oceniamą mnie koledzy?	Ocena nauczyciela
I. Liczba źródeł książkowych, jakie wykorzystam przy opracowaniu (podać tytuły książek i rok wydania)	Minimum 3 książki	Minimum 1 książka	Zdolny	Pozostali	
			Za podaną każdą książkę, rok wydania po 1 punkt, maksymalnie 6 punktów	Za podaną książkę i rok wydania po 3 punkty, łącznie 6 punktów	
II. Liczba źródeł internetowych, jakie wykorzystam przy opracowaniu (podać linki) Uwaga! Nie wolno korzystać z Wikipedii!	Minimum 3 źródła	Minimum 2 źródła	Za podane źródło (link) maksymalnie 6 punktów (2 punkty za każdy link)	Za podane linki maksymalnie 6 punktów (po 3 punkty za link)	
III. Liczba źródeł filmowych	Minimum 3 tytuły filmów, podanie nazwisk reżyserów i wymienienie jednego aktora z każdego filmu, nie mniej niż 3 aktorów	Minimum 1 tytuł filmu, podanie nazwiska reżysera i wymienienie jednego aktora z tego filmu	Za podane tytuły maksymalnie 6 punktów (2 punkty za każdy tytuł, w każdym tytule musi być: imię i nazwisko reżysera, nazwisko aktora)	Za podany tytuł maksymalnie 6 punktów (2 punkty za tytuł, 2 punkty za imię i nazwisko reżysera, 2 punkty za imię i nazwisko aktora)	

Co muszą zrobić? (informacja dla uczniów)	Dla zdolnych uczniów	Dla pozostałych uczniów	Jak się oceniam?	Jak oceniamą mnie koledy?	Ocena nauczyciela
<p>IV. Zastosowanie się do formy. Ma to być krótkie sprawozdanie lub opis na temat życia i twórczości Jana Brzechwy.</p>	<p>Napisac:</p> <ul style="list-style-type: none"> – gdzie się urodził – gdzie się kształcił – najważniejsze jego książki (do 5 tytułów) – jakie filmy zrealizowano na podstawie jego książek (minimum 3 tytuły) – wskazać, w jakim mieście znajduje się pomnik Jana Brzechwy 	<p>Napisac:</p> <ul style="list-style-type: none"> – gdzie się urodził – wymienić minimum 3 najważniejsze jego książki – wymienić minimum 1 film na podstawie jego książki 	<p>Za każdy wymieniony element 2 punkty, łącznie można uzyskać 5 punktów</p> <p>Za każdy wymieniony element 1 punkt, maksymalnie 6 punktów</p>		
<p>V. Własna aktywność do wyboru:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wykonanie w programie Paint portretu bohatera z jakiejś jego książki (plik tytuujemy nazwiskiem bohatera, np. Adam.jpg) – nagranie na dyktafon lub przez mikrofon w komputerze/laptopie zachęty do przeczytania wybranej książki Jana Brzechwy, ma tam być podany autor książki, tytuł i dlaczego warto przeczytać książkę (do dwóch minut nagrania) 	<p>Uczeń wybiera jedno zadanie</p>	<p>Uczeń wybiera jedno zadanie.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Jeśli ma kłopoty z programem Paint, może namalować obrazek kredkami i zrobić zdjęcie i nam przesłać. – Jeśli ma kłopot z nagraniem, może poprosić rodzica, rodzeństwo o pomoc, może czytać razem, np. z mamą. 	<p>Za wykonanie zadania 6 punktów</p> <p>Za wykonanie zadania 6 punktów</p>		

Źródło: opracowanie własne.

Zaletą tej formy oceniania jest to, że uczeń sam się ocenia, wie co ma zrobić i jaką wagę w punktach będzie to miało. To samo będzie dotyczyło ocen koleżanek/kolegów. Możemy stworzyć np. dwie, trzy grupy, których zadaniem będzie ocena prac innych uczniów. Możemy ocenę przez koleżanki/kolegów zupełnie pominąć, zostawić tylko samoocenę uczniowską i naszą ocenę (nauczyciela). Ocena końcowa to średnia z wykonanych zadań I–V.

Propozycja oceniania zdalnego (lub na lekcji) dotycząca treści matematycznych, z zastosowaniem samooceny po zastosowaniu podcastu. Uczeń ma nagrać tekst na dyktafon, komórkę lub komputer i przesłać nauczycielowi

Ocenianie dotyczyć będzie zagadnienia z *Podstawy Programowej* (klasy I–III szkoły podstawowej), które brzmi:

Dodaje i odejmuje liczby dwucyfrowe, zapisując w razie potrzeby częściowe wyniki działań lub, wykonując działania w pamięci, od razu podaje wynik; oblicza sumy i różnice większych liczb w prostych przykładach typu: $250 + 50$, $180 - 30$; mnoży liczby dwucyfrowe przez 2, zapisując, jeśli ma taką potrzebę, częściowe wyniki działań; przy obliczeniach stosuje własne strategie.

Co uczeń ma wykonać, co będzie podlegało samoocenie i ocenie (moja propozycja, która może ulec modyfikacji, zmianom, ulepszeniom) (tabela 2).

Jak by to wyglądało w rzeczywistości? Uczeń przesyła nam plik głosowy, który przykładowo może brzmieć tak:

Menu mojego baru to zupa: ogórkowa, rosół i pomidorowa. Na drugie danie jest schabowy, mielony i pierogi ruskie. Na deser można zamówić: lody, budyń i galaretkę. Ceny są przystępne, ponieważ każda zupa jest po 8 zł, za schabowego trzeba zapłacić 15 zł, a za pierogi ruskie 12 zł, za kotlet mielony 10 zł. Desery kosztują niewiele, ponieważ budyń jest za 4 zł, lody kosztują 6 zł, a galaretka 3 zł. Moje zamówienie byłoby takie: poproszę o zupę pomidorową, na drugie danie proszę pierogi ruskie, a na deser proszę lody. Za to wszystko muszę zapłacić 26 zł. Jakbym płacił banknotem 100-złotowym, to dostałbym 74 zł reszty.

Zaletą tej formy oceniania jest to, że uczeń sam się ocenia, wie co ma zrobić i jaką wagę w punktach będzie to miało. To samo będzie dotyczyło ocen koleżanek/kolegów. Możemy stworzyć np. dwie, trzy grupy, których zadaniem będzie ocena prac innych uczniów. Możemy ocenę przez koleżanki/kolegów zupełnie pominąć, zostawić tylko samoocenę uczniowską i naszą ocenę (nauczyciela). Ocena końcowa, to średnia z wykonanych zadań I–V. W klasach I–III nie ma ocen wyrażonych stopniem, wówczas stosujemy własną skalę oceniania.

Tabela 2.

Co muszą zrobić? (informacja dla uczniów)	Dla zdolnych uczniów	Dla pozostałych uczniów	Jak się oceniam?	Jak oceniam ją mnie kole-dzy?	Ocena nauczy-ciela
I. Masz najpierw przygotować sobie menu lub restauracji, do której chciałabyś pójść. Ma być zupa, drugie danie i deser. Zapisujesz to, bo to menu będziesz czytać	Minimum 3 zupy, 3 drugie dania, 3 desery	Minimum 1 zupa, 1 drugie danie, 1 deser	Zdolny Za podanie każdej z 3 potraw po 2 punkty (np. podaje 3 zupy – dostaje 2 punkty)	Pozostali Za podanie każdej z potraw po 2 punkty (np. podaje zupę – dostaje 2 punkty)	
II. Podaj ceny dla każdego produktu, np. zupa pomidorowa – 8 zł	Podaje cenę każdej potrawy	Podaje cenę zupy, drugiego dania i deseru	Za podanie ceny każdej z 9 potraw 6 punktów	Za podanie ceny każdej z 3 potraw 6 punktów	
III. Dokonaj zamówienia: w przykładowej formie, np.: Poproszę zupę pomidorową, kotlet schabowy i szarlotkę	Zamawia	Zamawia	Za podanie całości zamówienia 6 punktów	Za podanie całości zamówienia 6 punktów	
IV. Podaj kwotę, jaką będziesz musiał zapłacić za zamówienie	Podaje	Podaje	1 punkt	1 punkt	
V. Zadanie dla chętnych Ile reszty dostaniesz ze 100zł?	Ile reszty dostaniesz ze 100zł?	Podaj mniej więcej: ile dostaniesz reszty?	1 punkt	1 punkt	

Źródło: opracowanie własne.

Bibliografia

- Arends, R. (1995). *Uczymy się nauczać*. Tłum. K. Kruszewski. Warszawa: WSiP.
- Brzezińska, A., Misiorna, E. (red.). (1998). *Ocena opisowa w edukacji wczesnoszkolnej* (część teoretyczna). Poznań: Wydawnictwo WOM.
- Czarniszewska, D. (2020). *Egzaminy online? W dobie koronawirusa uczniowie opracowali do perfekcji sztukę ściągania*. <https://kobieta.wp.pl/egzaminy-online-w-dobie-koronawirusa-uczniowie-opracowali-sztuke-sciagania-do-perfekcji-6503377696376449a>, dostęp: maj 2020.
- Dylak, S., Ubermanowicz, S. (2014). *Strategia nauczania–uczenia się infotechniki*. Poznań: Fundacja Wolnego i Otwartego Oprogramowania.
- Dylak, S. (red.). (2013). *Strategia kształcenia wyprzedzającego*. Poznań: Ogólnopolska Fundacja Edukacji Komputerowej.
- Dylak, S. *Wystąpienie podczas konferencji Nauczyciel, czas, przestrzeń, szkoła. Podnoszenie efektywności procesu edukacji*, 26 listopada 2019 r., Zielona Góra.
- Interklasa filmy. http://www.interklasa.pl/portal/index/strony?mainSP=subjectpages&mainSRV=matma&method=673413884&page=article&article_id=341422, dostęp: maj 2020.
- Kaczmarzyk, M. (2018). *Szkoła neuronów. O nastolatkach, kompromisach i wychowaniu*. Wydanie 2. Słupsk: Dobra Literatura.
- Kruszewski, K. (red.). (2004). *Sztuka nauczania. Czynności nauczyciela. Podręcznik akademicki*. Warszawa: WN PWN.
- Kwiatkowska, H. (2005). *Tożsamość nauczycieli, między anomią a autonomią*. Gdańsk: GWP.
- Kwiatkowska, H. (2012). *Pedeutologia*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Łośgraf.
- Oxford Learners Dictionary. <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/>, dostęp: maj 2020.
- Podstawa programowa przedmiotu historia. <https://podstawaprogramowa.pl/Szkola-podstawowa-IV-VIII/Historia>, dostęp: maj 2020.
- Pyżalski, J. (red.). (2020). *Edukacja w czasach pandemii wirusa Covid-19. Z dystansem o tym, co robimy obecnie jako nauczyciele*. Warszawa: Edukacja.
- Śliwerski, B. (2015). *Edukacja w polityce. Polityka w edukacji. Inspiracje do badań polityki oświatowej*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- The Free Dictionary. <https://www.thefreedictionary.com/podcast>, dostęp: maj 2020.
- Tyczyńska, M. (2021). *Edukacja alternatywna. Systemy wychowawcze, cz. 3: Lew Wygotki*. <https://dziecisawazne.pl/systemy-wychowawcze-cz-lew-wygotski/>, dostęp: grudzień 2021.
- University of Liverpool. <https://www.liverpool.ac.uk/centre-for-innovation-in-education/curriculum-resources/authentic-assessment/>, dostęp: grudzień 2021.
- Wiggins, G. (1998). *Ensuring authentic performance. Chapter 2 in Educative Assessment: Designing Assessments to Inform and Improve Student Performance*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Wykaz lektur SP. <https://edukacja.dziennik.pl/aktualnosci/artykuly/459243,lista-lektur-w-szkole-podstawowej-aktualna.html>, dostęp: maj 2020.
- Zajdel, K. (2019). *Społeczne i indywidualne wymiary oceny szkolnej*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Zasady oceniania online*. <https://sp3lubon.pl/kryteria-oceniajaca-w-czasie-pracy-na-odleglosc/>, dostęp: maj 2020.

ASSESSMENT IN DISTANCE LEARNING: SELECTED METHODS

Abstract

This article deals with the issue of assessment in distance learning, as well as innovative methods of working with students, such as podcast and videocast. The author focused on the actual assessment, which has been successfully used in the West for several decades and is rarely used in Poland. Actual assessment facilitates collaboration between the student, teacher and parent, allows the use of self-assessment, the student has the opportunity to choose a task, as well as to relate the self-assessment to the model. With such a method, he/she works actively and has a chance for success. Podcast and videocast are very useful tools, especially since the web is the domain of young people, thanks to which it is possible to make lessons more attractive, provoke to creative work and research as well as create a work together that will be visible to many people, including adults. Only a verbal message, sometimes enriched with instructions to perform tasks from the book, is not enough to make learning interesting and attractive, thanks to which students will understand the material, comprehend and acquire competences.

Keywords: distance learning, actual assessment, podcast, videocast